

Ίταλο Καλβίνο
«Μανιτάρια στην πόλη» (σελ. 12-15)

Θεματικά κέντρα του κειμένου → Η παρουσία της φύσης στο τεχνητό αστικό περιβάλλον | Η απομάκρυνση των ανθρώπων της πόλης από τη φύση | Οι ανθρώπινες σχέσεις στην πόλη | Η ζωή των φτωχότερων κοινωνικών τάξεων στις μεγαλουπόλεις

Πρόσωπα → Ο Μαρκοβάλντο | Η γυναίκα του και τα παιδιά του (ο Μικελίνο π.χ.) | Ο Αμάντιττι | Αναφέρονται επίσης σύντομα οι άνθρωποι που μάζευαν μανιτάρια στο τέλος του κειμένου

Χρόνος → Πιθανότατα δεκαετία του 1960

Τόπος → Ιταλία (πιθανότατα στο Τορίνο ή σε κάποια άλλη πόλη της βόρειας Ιταλίας)

Ανάλυση

Το κείμενο «Μανιτάρια στην πόλη» είναι ένα σύντομο διήγημα που επιχειρεί με παραστατικό αλλά και ανατρεπτικό ή κωμικό τρόπο να προβληματίσει τον αναγνώστη για ορισμένα σοβαρά θέματα που αφορούν τόσο τη σύγχρονη ζωή της πόλης όσο και τη ζωή των ανθρώπων στο σύγχρονο αστικό περιβάλλον.

Όπως φαίνεται ήδη από τον τίτλο του διηγήματος, το βασικό πλαίσιο του κειμένου είναι το τεχνητό, μη φυσικό περιβάλλον της πόλης και η παρουσία της φύσης μέσα σε αυτό. Από την αρχή του κειμένου, μέσα από τη «ματιά» του βασικού ήρωα (Μαρκοβάλντο) βλέπουμε το μουντό, μονότονο και άχαρο αστικό τοπίο να κυριαρχεί παντού και να έχει σχεδόν κρύψει οτιδήποτε το φυσικό. Η παρουσία ωστόσο της φύσης δεν μπορεί να εξαλειφθεί ολοκληρωτικά ακόμη και σε μια μεγαλούπολη, πράγμα που αποδεικνύεται πολύ γρήγορα από την απρόσμενη εμφάνιση κάποιων λίγων μανιταριών σε ένα μικρό κομμάτι γης (σε μια πρασιά), γύρω από ένα δέντρο κάποιου πεζοδρομίου.

Η εμφάνιση των μανιταριών περνάει από όλους απαρατήρητη εκτός από τον Μαρκοβάλντο, ο οποίος νιώθει σαν ξένο σώμα μέσα στο περιβάλλον της πόλης και αναζητά και παρατηρεί οποιοδήποτε, έστω και ασήμαντο, στοιχείο της φύσης. Το γεγονός ότι μόνο ο Μαρκοβάλντο ανακαλύπτει τα μανιτάρια δείχνει πόσο αποκομμένοι είναι όλοι οι άλλοι άνθρωποι της πόλης από τη φύση και πόσο αδιάφοροι για τις φυσικές διεργασίες που μπορεί να συμβαίνουν γύρω τους. Τονίζεται έτσι η πλήρης αποκοπή και απομάκρυνση των κατοίκων των σύγχρονων πόλεων από τη φύση, η οποία οδηγεί τελικά και σε πλήρη άγνοια πολλών βασικών πληροφοριών σχετικά με τη φύση (π.χ. τα παιδιά του Μαρκοβάλντο δεν ξέρουν καν τι είναι τα μανιτάρια). Από αυτό το πρόβλημα δεν εξαιρείται τελικά ούτε και ο Μαρκοβάλντο. Αν και αγαπάει πολύ τη φύση και απολαμβάνει ο,τι σχετίζεται με αυτήν και παρότι ισχυρίζεται ότι έχει γνώσεις γι' αυτήν (π.χ. για τα μανιτάρια), αποδεικνύεται τελικά ότι είναι και αυτός αποκομμένος από το φυσικό περιβάλλον, καθώς ενώ ήταν σίγουρος ότι τα μανιτάρια που είχε βρει ήταν φαγώσιμα και ασφαλή, στην πραγματικότητα ήταν τοξικά. Ωστόσο παρά την άγνοιά του, ο Μαρκοβάλντο έχει πολύ πιο μεγάλο ενδιαφέρον και αγάπη για τη φύση συγκριτικά με τους υπόλοιπους ανθρώπους της πόλης του.

Ο ενθουσιασμός και η χαρά του Μαρκοβάλντο για την ανέλιστη εμφάνιση των μανιταριών δίνουν την ευκαιρία στον αφηγητή να μας παρουσιάσει όχι μόνο τη σχέση του ήρωα με τη φύση αλλά και τις σχέσεις του με τους ανθρώπους που έχει γύρω του. Το πολύτιμο και σπάνιο για τα δεδομένα της πόλης εύρημα των μανιταριών κάνει τον Μαρκοβάλντο υπερβολικά κτητικό, ατομιστή, εγωιστή, καχύποπτο, αντικοινωνικό και κάπως απότομο απέναντι σε όλους όσους θα μπορούσαν να του πάρουν τα μανιτάρια, ακόμη και απέναντι στα ίδια του τα παιδιά. Τα ανάμεικτα συναισθήματα του Μαρκοβάλντο κορυφώνονται όταν βλέπει τον Αμάντιττι να μαζεύει τα μανιτάρια μετά τα πρωτοβρόχια και σε αυτό το σημείο αναγκάζεται να υποχωρήσει και να φανεί γενναιόδωρος, χωρίς ίσως πραγματικά να το πιστεύει. Ενώ λοιπόν

ο Μαρκοβάλντο φαίνεται να είναι γενικά ένας ήρεμος, συναισθηματικός, καλόκαρδος και ευαίσθητος άνθρωπος, οι απρόσωπες και σκληρές συνθήκες ζωής της πόλης που ευνοούν την καχυποψία και τον ανταγωνισμό μεταξύ των ανθρώπων, τού προσδίδουν έστω για λίγο κάποια αρνητικά χαρακτηριστικά. Με αυτό τον τρόπο ο συγγραφέας παρουσιάζει πολύ παραστατικά την έντονη επίδραση της αστικής ζωής στον χαρακτήρα των ανθρώπων, ουσιαστικά την αλλοίωση του ανθρώπου και των ανθρώπινων σχέσεων στο άγριο και ανταγωνιστικό περιβάλλον της πόλης.

Σίγουρα πάντως ένα μέρος της συμπεριφοράς και των αντιδράσεων του Μαρκοβάλντο αλλά και του Αμάντιτζι δεν οφείλεται μόνο στην αποξένωση των ανθρώπων της πόλης, αλλά και στην ίδια την κοινωνική τους θέση. Από το επάγγελμά τους και από διάφορες άλλες λεπτομέρειες του κειμένου (π.χ. από την αναφορά στα επιδόματα, στο φτωχικό γεύμα και στο δανεικό καλάθι) καταλαβαίνουμε ότι ανήκουν στις κατώτερες και φτωχότερες κοινωνικές τάξεις της πόλης και έτσι εξηγείται αρκετά εύκολα το γιατί ενθουσιάζονται από την ανακάλυψη των μανιταριών. Προφανώς είναι ένα τρόφιμο αρκετά ακριβό για τα δικά τους εισοδήματα, που δεν έχουν πιθανότατα την δυνατότητα να το γεύονται συχνά, και γι' αυτό δεν θέλουν να χάσουν την ευκαιρία που τους δόθηκε. Έτσι ο συγγραφέας έμμεσα θίγει και το πρόβλημα της φτωχικής και λιτής ζωής των κατώτερων κοινωνικών τάξεων στις σύγχρονες πόλεις και των επιπτώσεων που έχει στην ανθρώπινη συμπεριφορά και ψυχολογία.

Η ζωή των φτωχότερων στην πόλη

Το είδος του κειμένου → Σύντομο διήγημα

Αφηγηματικοί τρόποι → Αφήγηση και περιγραφή | Λίγα σημεία με διάλογο και μονόλογο

Το είδος του αφηγητή → Ετεροδιηγητικός και παντογνώστης (γνωρίζει τα συναισθήματα και τις σκέψεις των ηρώων)

Εκφραστικά μέσα-σχήματα λόγου → Μεταφορές | Παρομοιώσεις | Ασύνδετα σχήματα | Επαναλήψεις

Ασκήσεις

1. Συμπληρώστε τα κενά με τις κατάλληλες λέξεις.

- Το κείμενο αυτό έχει ως βασικό του θέμα την _____ των ανθρώπων της πόλης από την _____.
- Πρωταγωνιστής του κειμένου είναι ένας φτωχός _____, ο Μαρκοβάλντο, ο οποίος _____ μέσα στην πόλη οτιδήποτε έχει σχέση με την φύση.
- Η χαρά και ο _____ του Μαρκοβάλντο για τα μανιτάρια γρήγορα μετατρέπονται σε μια μανία _____ και σε καχυποψία.
- Ύστερα από μια νυχτερινή _____, ο Μαρκοβάλντο πηγαίνει με τα παιδιά του να _____ τα μανιτάρια, αλλά την ίδια στιγμή εμφανίζεται ο _____.
- Παρά την οργή του, ο Μαρκοβάλντο τελικά υποχωρεί και αναγκάζεται να _____ και τους άλλους ανθρώπους να μαζέψουν μανιτάρια.
- Η κατάληξη, ωστόσο, δεν είναι ευχάριστη, καθώς όλοι καταλήγουν στο _____ με ελαφριά _____.
- Τα μανιτάρια μέσα στο κείμενο αποτελούν μια ευκαιρία για τον Μαρκοβάλντο να ξεφύγει από το άσχημο, τεχνητό αστικό _____.
- Η πολύ μικρή παρουσία διαλόγου συμβολίζει την απουσία _____ μεταξύ των ανθρώπων της πόλης.

2. Σημειώστε αν είναι σωστές (Σ) ή λανθασμένες (Λ) οι παρακάτω προτάσεις, με βάση το κείμενο.

- Οι εικόνες της πόλης εντυπωσίαζαν τον Μαρκοβάλντο.
- Η γυναίκα του Μαρκοβάλντο ήταν δύσπιστη σε όσα της έλεγε αυτός για τα μανιτάρια.
- Χρειάστηκε να περάσουν πολλές μέρες για να ξεφυτρώσουν τα μανιτάρια που είχε ανακαλύψει ο Μαρκοβάλντο.
- Ο Μαρκοβάλντο δεν άκουσε τα πρωτοβρόχια που έπεσαν κατά τη διάρκεια της νύχτας.
- Ο Αμάντιτζι είχε πάει μαζί με άλλους φίλους του να μαζέψει μανιτάρια.
- Όλοι έφαγαν μεγάλη ποσότητα μανιταριών, γι' αυτό και έπαθαν δηλητηρίαση.

3. Να αντιστοιχίσετε τις φράσεις του κειμένου από τη στήλη Α΄ με τα σωστά στοιχεία από τη στήλη Β΄.

	A΄
1	«όπως οι αγρότες...χορεύουν από χαρά στον ήχο των πρώτων σταγόνων, έτσι και ο Μαρκοβάλντο ήταν ο μόνος στην πόλη που ξύπνησε»
2	«για μια στιγμή σχεδόν κοκάλωσε από οργή»
3	«τα γυαλιά του που ξεψάχνιζαν την άσφαλτο των δρόμων»
4	«Αν τους πω το μέρος...τα μανιτάρια θα καταλήξουν σε ξένες κατσαρόλες»
5	«δεν υπήρχε αλογόμυγα σε άλογο, τρύπα από σαράκι σε τραπέζι, φλούδα σύκου πατημένη σε πεζοδρόμιο, που να μην τραβήξει την προσοχή του Μαρκοβάλντο»

	B΄
A	Μεταφορά
B	Εσωτερικός μονόλογος
Γ	Ασύνδετο σχήμα
Δ	Παρομοίωση
E	Προσωποποίηση

1	2	3	4	5

4. Να αντιστοιχίσετε τα γεγονότα της στήλης Α΄ με τα συναισθήματα του Μαρκοβάλντο της στήλης Β΄.

	A΄
1	Ο Μαρκοβάλντο ανακαλύπτει τα μανιτάρια
2	Τα παιδιά ρωτούν πού είναι τα μανιτάρια
3	Ο Μαρκοβάλντο περιμένει να μεγαλώσουν τα μανιτάρια
4	Πέφτει η πρώτη φθινοπωρινή βροχή
5	Ο Μαρκοβάλντο και οι άλλοι βρίσκονται στο νοσοκομείο με δηλητηρίαση

	B΄
A	Ανυπομονησία
B	Ενθουσιασμός
Γ	Οργή
Δ	Καχυποψία
E	Ανακούφιση

1	2	3	4	5